



KUTNOHORSKO



Pardubice

sobota 15. června 2013

Odjezd: v 7:00 h od hlavního vlakového nádraží Pardubice (od předzahrádky restaurace La Rocket).

Trasa autobusu: Pardubice hl. n. – po silnici č. 2 na Přelouč – Zdechovice – Sv. Mikuláš – Nové Dvory – Kutná Hora, kruhový objezd za katedrálou Sedlec

(Délka dílčí trasy: **41 km**, doba jízdy: **0:44 h**)

na kruhovém objezdu **výjezdem po silnici č. 126** směr Zruč n. Sázavou – Bykář – Černíny – Štipoklasy – Zbraslavice – zde **vpravo** po silnici č. 335 směr Uhlířské Janovice – asi po 500 m na vhodném místě před nebo za přejezdem železniční trati na **modré** turistické značce **zastavit**. Zde **vystoupí 1. skupina**.

(Délka dílčí trasy: **20 km**, doba jízdy: **00:22 h**)

Pokračovat v původním směru po č. 335 přes Kateřinky – Rápošov do **Vernýřova**, zde **vpravo** po silnici č. 33522 na Vsesoky – Chroustkov – Chlístovice, asi 300 m za obcí vlevo po silnici č. 3378 (červená turistická značka) a v místě, kde odbočuje červená turistická značka vlevo na hrad Sion, **zastavit**. Zde **vystoupí 2. skupina**.

(Délka dílčí trasy: **12 km**, doba jízdy: **00:14 h**)

Pokračovat po č. 3378 směr Malešov, před obcí **vpravo** na č. 337 směr Křesetice, na další křižovatce **vlevo** na č. 126, po 2,4 km **vlevo** do **Poličan**, zde asi 240 m za přejezdem železniční trati **vpravo** směr Kutná Hora – Tábořská ulice – Kremnická ulice – na hlavní silnici č. 2 Kouřimská – Na Valech **vpravo**, kde bezprostředně po odbočení se nachází **parkoviště Na Valech**. Zde **vystoupí 3. skupina**.

(Délka dílčí trasy: **9,8 km**, doba jízdy: **00:12 h**)

Trasa Pardubice hl. n. – Kutná Hora, Na Valech: 82,8 km, doba jízdy: **1:32 h**

Autobus zde čeká na příchod všech skupin.

Odjezd: v 18:00 h

Trasa Kutná hora, Na Valech – Pardubice hl. n.: 43 km, doba jízdy **0:46 h**

Trasa autobusu celkem: 126 km, doba jízdy celkem: **2:18 h**

Trasy jednotlivých pěších skupin:

1. skupina

Celkem: 24,3 km

Stoupání: 445 m

Zbraslavice [1] – po **modré zn.** S po silnici č. 335, za přejezdem železniční trati opustíme silnici, ke Spálenému rybníku, po jeho břehu (za rybníkem asi 100 m vlevo se nachází židovský hřbitov [2]), na křižovatku s **červenou zn.** „Hetlín – U myslivny“, odtud po **červené zn.** souběžně s naší modrou zn. na křižovatku „Pod Hetlínem“, kde modrá zn. odbočí vlevo, pokračujeme po **červené zn.** k rybníku Vidlák [3], za ním na křižovatce „Vidlák – rybník“ se připojí zelená zn., která nás doprovodí asi 350 m, kde na další křižovatce odbočí vlevo. Pokračujeme stále po **červené zn.** S přes křižovatku s modrou zn. „Bahno – rozcestí k žst.“ na SV okraj obce Chlístovice [4], kde na křižovatce „Sión – zřícenina“ se zprava připojí modrá zn. od Maxovny. **Červená zn.** pokračuje JZ, prochází okrajem pozůstatků husitského hradu Sión [5] (prohlídka) a za zříceninou se stáčí k S údolím Vrchlice, přes Polánku a k zámku Roztěž [6]. K zámku vede asi 300 m neznačená odbočka od ukazatele „Roztěž – lípa“. Pokračujeme po **červené zn.** V k vodní nádrži Vrchlice [7] a do Malešova [8] (na předním Z okraji obce asi 100 m vpravo od silnice je židovský hřbitov [9]), na křižovatce „Malešov“ se k naší **červené zn.** zprava připojí modrá zn., (bez značky z tohoto místa asi 350 m vlevo na břehu vodní nádrže se nachází tvrz Malešov [10]) a dále přes Písečný vrch (356 m n. m.), asi 700 m za ním obě turistické značky odbočují v ostrém úhlu doprava V směrem, zatím co v našem původním S směru pokračuje neznačená cesta na unikátní klenbovou betonovou hráz vodní nádrže (tam i zpět asi 1000 m, vstup na hráz není povolen) – možnost odbočení a prohlídky [7], návrat stejnou cestou na **červenou** a modrou zn. [11], pokračování do údolí Vrchlice [12] vytékající z vodní nádrže, asi 110 m za mostem překračujícím Vrchlici přijdeme na silnici (po ní můžeme bez značení odbočit vlevo k betonové hrázi – opět možnost prohlídky, tam i zpět na značku asi 520 m), dále po břehu Velkého rybníka [13], kde na křižovatce „Velký rybník“ modrá zn. odbočí vlevo a k naší **červené zn.** se připojí naučná stezka „Stříbrná stezka – jižní okruh“ [14]. Pokračujeme po břehu Velkého rybníka (vlevo je chatová osada) a pak údolím Vrchlice po souběhu **červené zn.** a NS okolo řady opuštěných štol, Spáleného Mlýna [15], Dänemarkova Mlýna [16], Vrbova Mlýna [17], bývalého kamenolomu [18], ulicí Po Mlýnech na křižovatku „V Hutích“, kde se k NS

Stříbrná stezka připojí žlutá zn. a NS i žlutá zn. naši **červenou zn.** opustí. Odtud stále po **červené zn.** ulicí V Hutích, až narazí na ulici Tábořskou, po ní asi 100 m vpravo, kde **červená zn.** odbočí vlevo S a mezi Vrchlicí a železniční tratí pokračuje do Vnitřního Města Kutná Hora. Nakonec ulicí Pod Barborou a Pod Hrádkem dorazíme k Českému muzeu stříbra, kde naše trasa končí. Následuje prohlídka pamětihodností Kutné Hory [19] podle časových možností a vlastní volby.

Autobus se nachází na parkovišti Na valech S od křižovatky ulic Kouřimská, Husova, Kremnická, Na Valech.

2. skupina

Celkem: 14,2 km

Stoupání: 310 m

Od silnice č. 3378 (V od obce Chlístovice) po **červené zn.** S na křižovatku turistických cest „Sión – zřícenina“, kde se zprava připojí modrá zn. od Maxovny. Po prohlídce pozůstatků husitského hradu **stále po červené zn.** po trase 1. skupiny až do Kutné Hory.

3. skupina

Individuální prohlídka pamětihodností Kutné Hory.

Možnosti občerstvení:

V restauracích po trase omezené, v Kutné Hoře je řada dobrých restaurací.

Mapy: Trasy se nacházejí na dvou mapách: Edice KČT 1:50 000 č. 43 Střední Posázaví a č. 42 Kolínsko a Kutnohorsk.

Cena: členové dospělí 200,- Kč, děti 100,- Kč, ostatní 250,- Kč.

Příhlášky: přijímá Dagmar Ehrenbergerová, e-mail do zaměstnání: ehrenbergerova@szs.pardubice.cz, telefon do práce 466 050 217, mobil 739 569 070. Při odhlášení od 14. dne před termínem akce a při nedostavení se k autobusu zaplatí každý stanovenou cenu v plné výši.

Trasu připravil a výlet vede: Josef Kotyk (e-mail Josef.Kotyk@seznam.cz, tel. 466 264 563).

Zajímavosti:

[1] **Zbraslavice.** První písemná zmínka o obci pochází z r. 1257. Je pojmenována údajně podle potulného rytíře Zbraslava, který si zde založil svůj srub. Rekreační městečko obklopené rybníky, asi 1300 obyv.

[2] **Židovský hřbitov.** Založen zřejmě na konci 18. stol., za 2. světové války byla jeho ohradní zeď z větší části rozebrána a část náhrobků odvezena. Dnes se na ploše 3 993 m² nachází asi 150 náhrobků z období od počátku 19. stol. do r. 1932. Vzhledem k tomu, že je ohradní zeď velmi narušená, je hřbitov volně přístupný.

[3] **Rybník Vidlák.** Středisko rekreace: písečná pláž, restaurace, kolem lesy se spoustou upravených cest, snadná dostupnost. Je napájen potoky sbírajícími vody v lesích kolem Hetlína a Zdeslavic.

[4] **Chlístovice** se rozkládají po obou březích „Chlístovického potoka“ asi 15 km od Kutné Hory. První zmínka o obci je z r. 1359. Za osadou na V straně se vypíná Siónský kostelík a pod ním Siónský mlýn a na protější straně zbytky hradu Sión. V současné době mají Chlístovice přes 300 obyvatel.

[5] **Hrad Sión.** <http://www.hrady.cz/> Předchůdcem hradu bylo nevelké hradiště vybudované na skalnatém ostrohu nad pravým břehem potoka Vrchlice. Hradiště bylo až do husitského hnutí majetkem vyšehradské kapituly. Po východočeském tažení husitů na jaře r. 1421 toto církevní panství zaniklo a jeho majitelem se stal tábořský hejtman Jan Roháč z Dubé.

Jan Roháč z Dubé, syn Ondřeje Roháče z Dubé, je doložen poprvé r. 1394. Na počátku husitského hnutí se stal tábořským hejtmanem a poprvé se proslavil v září 1420 při dobývání Lomnice nad Lužnicí, kterou mu potom Jan Žižka věnoval. V r. 1423 se stal hejtmanem čáslavským a Lomnice se vzdal. Jako správní centrum panství dal vybudovat hrad Sión. K jeho výstavbě došlo nejspíše po r. 1426, kdy Jan Roháč odešel z politického života, snad i proto, aby se mohl věnovat správě nově získaného panství. K vybudování hradu použil opuštěné hradiště. Původní Sión byl nevelký hrad bez zvláštního fortifikačního zabezpečení, který měl poskytnout majiteli obydlí a sloužit jako správní a hospodářské centrum menšího panství. V r. 1434, kdy většina husitské šlechty opustila ideály revoluce a připravovala se na dohodu se Zikmundem, Jan Roháč z Dubé zanechal své činnosti na nově získaném panství a znovu se vrátil do politického života jako důsledný odpůrce kompromisu se Zikmundem. Po boku tábořského polního vojska se zúčastnil bitvy u Lipan r. 1434, byl zajat panskou jednotou, ale záhy byl propuštěn a stal se nejvyšším hejtmanem v Táboře, kde se soustředili na sklonku r. 1434 Zikmundovi odpůrci. Na Sión se vrátil z Tábora na podzim r. 1435. V této době, kdy se připravoval na boj proti Zikmundovi, zřejmě započal i se zesilováním opevnění Siónu. Ani po dokončení stavebních úprav nepředstavoval však hrad žádnou skutečnou pevnost. 15. února 1437 vyhlásil zemský sněm proti hradu Siónu zemskou hotovost, která se měla sejít ke dni sv. Jiří. Toto vyhlášení je první písemnou zprávou o hradě. Siónská posádka byla zesílena na jaře 1437, kdy sem odešli Zikmundovi odpůrci, kteří byli tehdy vyhnáni z Hradce Králové. Obléhání hradu bylo zahájeno v květnu 1437 a obléhatelům velel

Hynek Ptáček z Pirkenštejna. Když se obléhání protažovalo, poslal král Zikmund proti hradu na počátku září 1437 ještě uherské vojenské jednotky pod velením Michala Országa. Po jejich příchodu byl hrad 6. září dobyt. Obléhání a dobytí Siónu vzletně popsal v r. 1458 ve svých českých dějinách Eneáš Silvius Piccolomini, pozdější papež Pius II. Archeologický průzkum provedený v letech 1961–1964 ukázal, že Silviovo líčení dobývání Siónu, které převzala i česká historiografie, neodpovídalo skutečnosti. V celém areálu hradu bylo nalezeno pouze kolem 100 kamenných koulí, což odpovídá maximálně několikadenní střelbě na hrad. Obláhatelé z řad české šlechty zřejmě nebyli ochotni s Roháčem svést rozhodný boj, o hrad se v létě 1437 nijak vážně nebojovalo, a teprve když král Zikmund z nedůvěry k českým obláhatelům poslal proti hradu uherské jednotky, byl Sión během několika dní dobyt. Po dobytí hradu byl Jan Roháč asi se 40 muži posádky zajat a odvezen do Prahy, kde jej dal 9. září 1437 na Staroměstském náměstí císař Zikmund popravít. Roháčova poprava jen posílila odpor proti Zikmundovi. Nespokojenost dala najevo i panstvo, které v potupné smrti Roháčově vidělo ohrožení svých stavovských privilegií.

V r. 1953 a v l. 1962–1965 byl uskutečněn rozsáhlý archeologický průzkum hradu, který umožnil rekonstrukci jeho podoby. Průzkum byl prováděn pod vedením Vojenského historického ústavu v Praze a Oblastního muzea v Kutné Hoře. Současně s průzkumem byla provedena i konzervace odkrytého zdiva. Zdivo dosahuje po odkrytí a konzervaci výšky průměrně 1 m. Zbytky tohoto zdiva zčásti naznačují půdorysnou dispozici hradu. Příkop chránící na severovýchodě přístup k hradu a další příkop oddělující předhradí od okolí jsou sice dobře zachovány, ale náleží době hradištní. Ze stejné doby jsou i dva mohutné valy na SV straně předhradí. Areál hradu je zalesněn, pouze v místech výzkumu a odkryvu zdiva byl les vykácen.

[6] **Zámek Roztěž.** První zmínka o vsi Roztěž je z r. 1391. V průběhu 15. století patřila Roztěž k malešovskému panství. V r. 1666 kupuje panství Malešov i s Roztěží Jan Špork. Protože v té době byla malešovská tvrz pustá, staví v r. 1674 v Roztěži jednoduchý lovecký zámek a v souvislosti s touto stavbou se zde uvádí tvrziště. V r. 1814 se stává majitelem panství Karel Maxmilián Dahlberg-Ostein, který nechává až na pár obvodových zdí barokní zámek zbourat a staví zde zámek klasicistní. Na stavbě tohoto zámku se podílel architekt J. Schleps. K další přestavbě zámku došlo v rozmezí let 1900–1911 za Karla Dahlberga, kdy byla přistavěna boční křídla. Dědičce Dahlbergů Marii Salm-Salmové byl v r. 1945 zámek zkonfiskován a pak sloužil jako rekreační sídlo Českého svazu novinářů. Dnes zrekonstruovaný zámek vlastní majitel firmy Foxconn Terry Gou a zámek není veřejnosti přístupný.

[7] **Vodní nádrž Vrchlice** je vodárenská nádrž na říčce Vrchlici, sloužící především jako zdroj pitné a užitkové vody pro Kutnohorskou a Čáslavsko. Stavba probíhala během let 1966–1970. Od r. 1989 je u nádrže v provozu malá vodní elektrárna s Bánkiho turbínou o maximálním výkonu 11 kW. Železobetonová klenbová hráz vodního díla Vrchlice je jediná hráz tohoto typu na území České republiky. Poloměr zakřivení činí 66,5 m, výška hráze nad základem je 40,80 m a výška hráze nad terénem 33,80 m.

[8] **Malešov.** Městys Malešov se nachází asi 6 km JZ od Kutné Hory. V r. 2006 zde žilo 906 obyvatel. Historické jádro je od r. 2003 městskou památkovou zónou. Místní název obce se odvozuje z pověsti o bohatém kutnohorském měšťanovi Malešovi, který zde založil dřevorubeckou kolonii. Osadníci zásobovali nedaleké stříbrné doly dřevem a dřevěným uhlím z milířů. První písemná historická zmínka o Malešovu je z r. 1303. Okolí Malešova je proslulé událostmi vztahujícími se svým významem k českým národním dějinám. R. 1421 hájil Václav Martin Kladný z Těchlovic a na Malešově místní tvrz proti Pražanům, aby obhájil zájmy Kutné Hory při obsazení funkce mincmistra. Zvlášť památným se stal Malešov v době husitských válek. 7. června 1424 se nedaleko Malešova odehrála jedna ze slavných Žižkových bitev proti Pražanům. Tehdy zde vojsko Jana Žižky z Trocnova Pražany na hlavu porazilo. Žižka, tehdy už slepý na obě oči, se opevnil na návrší Dubina (335 m n. m.) a na útočící pěchotu Pražanů pustil z kopce dolů vozy naložené kamením. Zmatené útočníky pak rozprášil střelbou a útokem lehké jízdy. Radikální husité zde porazili husity méně radikální a na místě zůstalo ležet 1400 mrtvých Čechů. Bitva u Malešova – ztvárněná i filmově – zajistila Žižkovým vojskům následné ovládnutí bohaté Kutné Hory. Ještě dnes jsou tu též patrné okopy a násypy pruského dělostřelectva z let 1742 a 1756, kdy zde tato vojska hledala místo účinného odporu. Ze stavebních památek stojí za zmínku tvrz (viz [10]) a kaple sv. Václava z r. 1731. Nedaleko obce je opuštěný důl založený Jáchymem z Bredy r. 1725.

[9] **Židovský hřbitov v Malešově** se nachází na okraji obce. Založen byl snad v 18. století a sloužil až do 50. let 20. století. Na ploše 3540 m² je dochováno přibližně 210 náhrobků. Hřbitov je ohrazen kamennou zdí, uzamčen a udržován. Přístup je třeba dohodnout na správě židovských hřbitovů.

[10] **Tvrz Malešov.** Nejstarší zmínka o ní pochází z r. 1303. Jejimi majiteli se postupně stávali různí šlechtici i měšťané. V r. 1421 byla obléhána husitským vojskem a 19. listopadu se vzdala. Areál tvrze

postupně chátral a jen vlastní budova byla udržována v celkem uspokojivém stavu. Sloužila jako sýpka až do roku 1980. V r. 1985 převzala objekt obec Malešov.

[11] Od tohoto místa se při trase vyskytuje řada **příležitostí ke sportovnímu lezení** – viz <http://www.horydoly.cz/horolezci/plotny-u-malesova.html>

[12] **Údolí Vrchlice**. Vrchlice – romantické skalnaté údolí plné přírodních krás, technických zajímavostí i historických památek v rámci Česka zcela unikátních. Údolí Vrchlice si zamiloval už v 19. století Emil Frída, a to dokonce natolik, že si od něj vypůjčil své umělecké jméno, a jako Jaroslav Vrchlický se nesmazatelně zapsal do dějin české literatury. Reliéf s podobiznou velkého básníka vytesaný do měkké pískovcové skály je dobře vidět od chrámu sv. Barbory.

[13] **Velký (dříve Dolní královský) rybník** byl obnoven v r. 1850. Vznikla zde tehdy údolní přehrada, která měla za úkol zadržovat vodu a vhodně regulovat její přívod na mlýny a další, zejména hutní závody, pod ní. Přehradu založila Společnost kutnohorských mlynářů, zv. Obickorybníční společnost. Hráz rybníka je zemního typu, má výšku 16 m a délku 80 m. Celkový vodní objem je 0,299 mil. m³ a zatopená plocha činí 96 ha. Na obou stranách hráze jsou přepady, kde voda přechází přes vodopády. Přímo pod hrázi je ústí kamenné hrázní štoly. Rybník původně sloužil kutnohorskému dolování. Pomineme-li využití vody pro pohon zařízení hutí v povodí Vrchlice, vodní energie byla využívána hlavně k pohonu čerpacích strojů. Nejstarší pokusy o využití vodní síly k těžbě rud a k čerpání vod z dolů začaly již ve 14. století, kdy byl od dolních královských hutí vybudován do dnešní doby zachovalý vodní náhon, nazývaný Hořejší Pách. K získání energie pro čerpání důlních vod na Kaňku bylo v ohybu Vrchlice na sklonku 70. let 16. století započato se stavbou tzv. Hořejšího královského rybníka, který měl být hlavním vodním zdrojem projektovaného kaňkovského kanálu. Dnes je zatopen vodami novodobé přehrady (viz [7]).

[14] **Stříbrná stezka**. Kutná Hora má slavnou hornickou minulost. Proto vznikla naučná stezka, jejímž úkolem je seznámit širší veřejnost nejen s pozůstatky po staleté těžební činnosti, která přispěla největší měrou k bohatství města, ale také s historií hornické činnosti v Kutné Hoře a jejím okolí. Celá trasa naučné stezky má délku 23,5 km a je rozdělena do dvou samostatných okruhů – jižního a severního. Více o jižním okruhu viz <http://www.stezky.info/naucnestezky/ns-stribrna-stezka-jizni-cast.htm>

[15] **Spálený (Dospivův) mlýn**. Velký mlýn o několika budovách okolo dvora. Při cestě za mlýnem je patrný zbytek náhonu a prostor, kde bylo kdysi umístěno vodní kolo. Mlýn slouží k obytným účelům a není přístupný.

[16] **Dänemarkův (Těšitelův) mlýn**. Dänemarkův proto, že se dle pověstí na tomto místě usadili před mnoha staletími Dánové, kteří zde hledali stříbrnou rudu. Místo bylo však osídleno již v pravěku. Za mlýnem se našly zbytky hradiště řivnáčské kultury z pozdní doby kamenné a lidé tu žili i v době bronzové. První písemná zmínka o mlýnu pochází z r. 1491, kdy jej koupil Pavel ze Zbraslavic za 130 kop grošů. Vystřídala se tu spousta majitelů a mlelo se zde ještě v r. 1936. Od r. 1964 je objekt mlýna chráněnou památkou. V 70. letech se dostal do rukou velmi rozumným majitelům, kteří ho sice upravili k rekreačním účelům, ale dokázali zachovat vše, co mělo historickou hodnotu. V té době se zde scházeli význační umělci – mezi ně patřil i Jan Werich – a hrálo se tu „bytové divadlo“ se zakázanými dramaty. Pobývali tu například i Vl. Škutina, I. a L. Englichovi, J. Suchý, F. Štastný, J. Winter-Neprakta, J. Brzobohatý, J. Bohdalová, D. Vostřel, H. Hegerová, V. Neckář, M. Kubišová, V. Žižka, V. Hybš, Vl. Brodský, Vl. Menšík, K. Effa, J. Lír, M. Kopecký, A. Wetlinská, J. Štercl, L. Lipský, J. Kodet, J. Adamíra, M. Paleček, H. Růžicková, E. Srnková, K. Štědrý, P. Filipovská, M. Galuška, F. Havlík, P. Zedníček, L. Hermannová, J. Molavcová, W. Matuška, F. Slováček, D. Patrasová, V. Jandák, V. Žilková.

[17] **Vrbův, resp. Vrbovský mlýn** vznikl v polovině 18. století přestavbou huti a jeho majitelem se stal Matěj Vrba. Mlýn vystřídal řadu majitelů, a tak se měnil i jeho název: **Kleinův, Janských**. Za držení rodiny Kleinů byl mlýn v 1. pol. 20. stol. zmodernizován a přestavěn do dnešní podoby. Za německé okupace byl obstaven a jeho tehdejší majitelé byli vězněni. Po r. 1948 byl znárodněn. Dnes je budova užívána k výrobě dřevěných palet.

[18] **Lom u Vrbova Mlýna** byl jedním z největších a nejznámějších lomů v údolí Vrchlice. Tento lom poskytoval několik druhů horniny. Dnes podléhá ochraně.

[19] **Kutná Hora** je město ve Středočeském kraji a významná městská památková rezervace, zapsaná na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. V roce 2011 zde žilo téměř 21 tisíc obyvatel. Nejprehlednějším zdrojem informací o městě a jeho pamětihodnostech je **městský informační portál** na adrese <http://www.kutnahora.cz/>

Nejdůležitější památky jsou znázorněny na přiloženém plánu, kde je též označeno parkoviště autobusu.

